Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PRIIT PIKAMÄE
prednesené 14. júla 2021 [1]

**Vec C-262/21 PPU**

**A**
**proti**
**B**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Súdna spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie (ES) č. 2201/2003 – Vecná pôsobnosť – Pojem ‚občianske veci' – Žiadosť o medzinárodnú ochranu podaná rodičom v mene maloletého dieťaťa – Nariadenie (EÚ) č. 604/2013 – Rozhodnutie o odovzdaní maloletého dieťaťa do členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti – Žiadosť o návrat – Neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa – Článok 2 bod 11 – Kvalifikácia – Haagsky dohovor z roku 1980 – Obvyklý pobyt – Protiprávne konanie"

## I. Úvod

1. Môže rozhodnutie o odovzdaní maloletého dieťaťa, ktoré bolo prijaté na základe nariadenia (EÚ) č. 604/2013 [2] v nadväznosti na žiadosť o medzinárodnú ochranu podanú v jeho mene jedným z rodičov bez súhlasu druhého rodiča, patriť do vecnej pôsobnosti nariadenia (ES) č. 2201/2003 [3], a ak áno, môže predstavovať situáciu medzinárodného únosu tohto dieťaťa?

2. Tak znie jedna z otázok položených v prejednávanej veci, ktorej osobitosť spočíva v prepojení dvoch právnych nástrojov práva Únie so zdanlivo úplne odlišným predmetom a cieľmi, o ktorej bude Súdny dvor musieť po prvýkrát rozhodnúť.

[1] Jazyk prednesu: francúzština.

[2] Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 31).

[3] Nariadenie Rady z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

## II. Právny rámec

### A. Haagsky dohovor z 25. októba 1980

3. Článok 3 Dohovoru o občianskoprávnych aspektoch medzinárodných únosov detí, prijatého v Haagu 25. októbra 1980 (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“), stanovuje:

„Premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa sa považuje za neoprávnené, ak

a) je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a

b) v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Opatrovnícke právo uvedené v písmene a) možno nadobudnúť najmä priamo zo zákona alebo na základe rozhodnutia súdu alebo správneho orgánu, alebo na základe dohody platnej podľa právneho poriadku tohto štátu.“

4. Článok 12 tohto dohovoru stanovuje:

„Ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

Ak justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu má dôvod domnievať sa, že dieťa bolo premiestnené na územie iného štátu, môže zastaviť konanie alebo zamietnuť žiadosť o návrat dieťaťa.“

5. Článok 13 uvedeného dohovoru znie:

„Bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že:

a) osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne nevykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b) existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.“

## B. Právo Únie

### *1. Nariadenie č. 2201/2003*

6. V odôvodnení 5 nariadenia č. 2201/2003 sa uvádza:

„S cieľom zabezpečiť rovnosť pre všetky deti, toto nariadenie sa vzťahuje na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach, vrátane opatrení na ochranu dieťaťa, nezávisle na konaniach v manželských veciach.“

7. Odôvodnenie 10 nariadenia č. 2201/2003 uvádza:

„Toto nariadenie sa nemá vzťahovať na záležitosti, ktoré sa vzťahujú na sociálne zabezpečenie, verejné opatrenia všeobecnej povahy, na záležitosti vzdelávania alebo zdravia, ani na rozhodnutia vo veciach azylového práva alebo prisťahovalectva…“

8. Odôvodnenie 17 nariadenia č. 2201/2003 uvádza:

„V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať [Haagsky dohovor z roku 1980], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. Súdy členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané, majú mať možnosť zabrániť jeho návratu v osobitných a náležite odôvodnených prípadoch. Takéto rozhodnutie by sa však mohlo nahradiť následným rozhodnutím súdu členského štátu, v ktorom malo dieťa svoje obvyklý pobyt predtým, než došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu. Ak by takýto rozsudok ukladal návrat dieťaťa, návrat by sa mal uskutočniť bez potreby osobitného konania o uznaní a výkone takéhoto rozsudku v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané.“

9. Článok 1 nariadenia č. 2201/2003, nazvaný „Rozsah pôsobnosti“, znie:

„1. Toto nariadenie sa uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na:

…

b) nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.

2. Záležitosti uvedené v odseku 1 písm. b) sa môžu týkať najmä:

a) opatrovníckeho práva a práva styku s dieťaťom;

…“

10. Článok 2 tohto nariadenia, nazvaný „Vymedzenie pojmov“, uvádza:

„Na účely tohto nariadenia:

…

7. pojem ‚rodičovské práva a povinnosti‘ označuje všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky. Tento pojem zahŕňa opatrovnícke právo a právo styku s dieťaťom;

   …

9. pojem ‚opatrovnícke právo‘ zahŕňa práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa;

   …

11. pojem ‚neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie‘ znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ak:

   a) je porušením opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním;

      a

   b) za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania sa toto opatrovnícke právo aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu. Opatrovnícke právo sa považuje za vykonávané spoločne, ak na základe rozsudku alebo zo zákona jeden nositeľ rodičovských práv a povinností nemôže rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa bez súhlasu druhého nositeľa rodičovských práv a povinností.“

11. Článok 11 uvedeného nariadenia stanovuje:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo, podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980…, aby dosiahla návrat dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

…

4. Súd nemôže odmietnuť návrat dieťaťa podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.“

### *2. Nariadenie č. 604/2013*

12. Článok 12 nariadenia č. 604/2013 stanovuje:

„1. Ak je žiadateľ držiteľom platného povolenia na pobyt, je za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu zodpovedný ten členský štát, ktorý vydal toto povolenie.

…

3. Ak je žiadateľ držiteľom viac než jedného platného povolenia na pobyt alebo víza vydaného rôznymi členskými štátmi, zodpovednosť za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu prevezmú členské štáty v tomto poradí:

a) členský štát, ktorý vydal povolenie na pobyt, ktoré udeľuje právo na najdlhšiu dobu pobytu, alebo keď sú doby platnosti rovnaké, členský štát, ktorý vydal povolenie na pobyt s najneskorším dátumom skončenia platnosti;

b) členský štát, ktorý vydal vízum s najneskorším dátumom skončenia platnosti, keď sú jednotlivé víza rovnakého typu;

c) keď sú víza rôznych typov, členský štát, ktorý vydal vízum s najdlhšou dobou platnosti, alebo ak sú doby platnosti rovnaké, členský štát, ktorý vydal vízum s najneskorším dátumom skončenia platnosti.

…“

13. Článok 29 ods. 1 tohto nariadenia uvádza:

„Odovzdanie žiadateľa alebo inej osoby uvedenej v článku 18 ods. 1 písm. c) alebo d) zo žiadajúceho členského štátu do zodpovedného členského štátu sa uskutoční v súlade s vnútroštátnym právom žiadajúceho členského štátu, po porade medzi dotknutými členskými štátmi, akonáhle to je prakticky možné a najneskôr do šiestich mesiacov od akceptovania dožiadania iným členským štátom o prevzatie alebo prijatie späť dotknutej osoby alebo konečného rozhodnutia o odvolaní alebo preskúmaní, ak majú v súlade s článkom 27 ods. 3 odkladný účinok.

Ak sa odovzdania do zodpovedného členského štátu vykonávajú odchodom s dozorom alebo eskortovaním, členské štáty zabezpečia, aby sa vykonávali ľudským spôsobom a aby sa pritom v plnej miere dodržiavali základné práva a ľudská dôstojnosť.

Ak to je potrebné, žiadajúci členský štát vydá žiadateľovi *laissez passer* (priepustku). Komisia prostredníctvom vykonávacích aktov stanoví vzor *laissez passer* (priepustky). Uvedené vykonávacie akty sa prijmú v súlade s postupom preskúmania uvedeným v článku 44 ods. 2.

Zodpovedný členský štát podľa potreby informuje žiadajúci členský štát o bezpečnom príchode dotknutej osoby alebo o skutočnosti, že sa nedostavila v stanovenej lehote.“

## C. Fínske právo

14. Návrat dieťaťa upravuje laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983 (zákon o opatrovníctve dieťaťa a o práve styku), zmenený a doplnený zákonom č. 186/1994. Ustanovenia tohto zákona zodpovedajú ustanoveniam Haagskeho dohovoru z roku 1980.

## III. Skutkové okolnosti sporu, konanie vo veci samej a prejudiciálne otázky

15. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj z odpovedí na žiadosti Súdneho dvora o dokumenty a informácie vyplýva, že v spore vo veci samej stoja proti sebe dvaja iránski štátni príslušníci, ktorí sú rodičmi 20-mesačného dieťaťa.

16. Otec a matka bývali v roku 2016 vo Fínsku. V tejto krajine bolo matke udelené povolenie na pobyt z dôvodu rodinných väzieb (otec mal povolenie na pobyt ako zamestnanec) na obdobie štyroch rokov od 28. decembra 2017. V máji 2019 sa rodičia usadili vo Švédsku a matka získala v tejto krajine povolenie na pobyt na obdobie od 11. marca 2019 do 16. septembra 2020. Tu sa im 5. septembra 2019 narodilo spoločné dieťa, pričom opatrovnícke právo mali rodičia spoločne.

17. Rozhodnutím z 11. novembra 2019 švédske orgány v nadväznosti na domáce násilie páchané na matke umiestnili matku a dieťa do azylového domu, pričom toto rozhodnutie bolo potvrdené rozsudkom zo 17. januára 2020. Dňa 21. novembra 2019 otec dieťaťa požiadal o povolenie na pobyt dieťaťa vo Švédsku z dôvodu rodinnej väzby medzi otcom a dieťaťom. Dňa 4. decembra 2019 požiadala o povolenie na pobyt dieťaťa vo Švédsku aj matka. Dňa 7. augusta 2020 matka podala príslušným švédskym orgánom žiadosť o medzinárodnú ochranu pre seba a dieťa, pričom uviedla, že otec dieťaťa sa voči nej opakovane dopúšťa domáceho násilia a že v prípade návratu do Iránu by čelila riziku násilia v mene cti zo strany rodiny otca. Dňa 27. augusta 2020 Fínska republika informovala Švédske kráľovstvo, že podľa článku 12 ods. 3 nariadenia č. 604/2013 je zodpovedná za posúdenie tejto žiadosti.

18. Dňa 27. októbra 2020 príslušný švédsky imigračný orgán vyhlásil žiadosť matky a dieťaťa o azyl za neprípustnú, odložil žiadosť otca o povolenie na pobyt dieťaťa na základe rodinnej väzby a rozhodol o odovzdaní matky a dieťaťa do Fínska na základe nariadenia č. 604/2013. Dňa 24. novembra 2020 sa v súlade s článkom 29 uvedeného nariadenia uskutočnilo toto odovzdanie, v dôsledku čoho došlo k zrušeniu rozhodnutia o prevzatí starostlivosti o dieťa a jeho umiestnení. Dňa 11. januára 2021 matka podala vo Fínsku žiadosť o azyl pre seba a dieťa, ktorá je stále v štádiu posudzovania.

19. Dňa 7. decembra 2020 otec podal žalobu proti rozhodnutiu príslušného švédskeho imigračného orgánu z 27. októbra 2020 v rozsahu, v akom tento orgán odložil jeho žiadosť o povolenie na pobyt a rozhodol o odovzdaní dieťaťa do Fínska. Rozsudkom z 21. decembra 2020 švédsky súd zrušil uvedené rozhodnutie z dôvodu, že otec nebol vypočutý, a vrátil vec uvedenému orgánu. Tento orgán po opätovnom preskúmaní spisu rozhodol 29. decembra 2020 o odložení vecí týkajúcich sa dieťaťa z dôvodu, že dieťa opustilo vnútroštátne územie. Rozsudkom zo 6. apríla 2021 švédsky súd v nadväznosti na žalobu, ktorú podal otec 19. januára 2021 proti rozhodnutiu z 29. decembra 2020, zamietol návrhy otca a najmä návrh na návrat dieťaťa do Švédska na základe nariadenia č. 604/2013. Podľa informácií, ktoré poskytol príslušný švédsky imigračný orgán, dieťa v súčasnosti nemá vo Švédsku povolenie na pobyt, takže do tejto krajiny nemôže vstúpiť.

20. Zároveň švédsky súd uznesením o nariadení predbežného opatrenia vydaným v novembri 2020 dočasne zachoval spoločné opatrovnícke právo oboch rodičov. Rozsudkom z 29. apríla 2021 tento súd rozhodol o rozvode rodičov, s okamžitou platnosťou zveril dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti matky, zamietol návrh otca na styk s dieťaťom a spresnil, že uvedené uznesenie o nariadení predbežného opatrenia stráca účinnosť.

21. Dňa 21. decembra 2020 otec podal na Hovioikeus (odvolací súd) Helsinki (Fínsko) návrh na okamžitý návrat dieťaťa do Švédska, pričom tvrdil, že dieťa bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané. Rozhodnutím z 25. februára 2021 Hovioikeus (odvolací súd) Helsinki tento návrh zamietol. Otec podal proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok na Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko). V rámci posudzovania tohto opravného prostriedku tento súd 23. apríla 2021 rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 2 bod 11 nariadenia [č. 2201/2003]…, ktorý sa týka neoprávneného premiestnenia dieťaťa, vykladať v tom zmysle, že situácia upravená v tomto ustanovení nastáva, keď jeden z rodičov bez súhlasu druhého rodiča premiestnil dieťa z členského štátu jeho obvyklého pobytu do iného členského štátu, ktorý je zodpovedným členským štátom na základe rozhodnutia o odovzdaní prijatého príslušným orgánom na základe nariadenia [č. 604/2013]?

2. V prípade zápornej odpovede na prvú otázku: má sa článok 2 bod 11 nariadenia [č. 2201/2003], ktorý sa týka neoprávneného zadržiavania dieťaťa, vykladať v tom zmysle, že tejto kvalifikácii zodpovedá situácia, v ktorej súd štátu obvyklého pobytu dieťaťa zrušil rozhodnutie príslušného orgánu o postúpení posúdenia veci, ktorá bol odložená *ad acta* po tom, ako dieťa a matka opustili štát svojho obvyklého pobytu, avšak dieťa, ktorého návrat sa požaduje, už nemá platné povolenie na pobyt v štáte svojho obvyklého pobytu a nemá ani právo na vstup alebo pobyt v tomto štáte?[4]

3. Ak sa má vzhľadom na odpoveď na prvú alebo druhú otázku článok 2 bod 11 nariadenia [č. 2201/2003] vykladať v tom zmysle, že ide o neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa a dieťa má byť preto odovzdané do štátu svojho obvyklého pobytu, má sa článok 13 prvý odsek písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980 vykladať v tom zmysle, že bráni návratu dieťaťa buď

   a) z dôvodu, že dojča v osobnej starostlivosti matky by v prípade samostatného odovzdania čelilo vážnemu nebezpečenstvu v zmysle tohto ustanovenia, že návrat by ho vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, alebo

   b) z dôvodu, že dieťa by bolo v štáte svojho obvyklého pobytu umiestnené samostatne alebo spolu s matkou do prijímacieho centra, čo znamená, že by existovalo vážne nebezpečenstvo v zmysle tohto ustanovenia, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, alebo

   c) z dôvodu, že dieťa bez platného povolenia na pobyt by sa ocitlo v neznesiteľnej situácii v zmysle tohto ustanovenia?

[4] Uvádza sa formulácia druhej prejudiciálnej otázky, ako ju spresnil vnútroštátny súd vo svojej odpovedi z 21. mája 2021 na žiadosť o neformálne informácie zaslanú Súdnym dvorom.

4. Ak sa s prihliadnutím na odpoveď na tretiu otázku môžu dôvody odmietnutia uvedené v článku 13 prvom odseku písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980 vykladať v tom zmysle, že by vystavili dieťa nebezpečenstvu fyzickej alebo duševnej ujmy alebo ho uviedli do neznesiteľnej situácie, vyžaduje článok 11 ods. 4 nariadenia [č. 2201/2003] v spojení s pojmom ‚najlepšie záujmy dieťaťa' v zmysle článku 24 Charty základných práv Európskej únie [ďalej len ‚Charta'], aby v situácii, keď dieťa ani matka nemajú platné povolenie na pobyt v štáte obvyklého pobytu dieťaťa, uvedený členský štát pobytu dieťaťa prijal primerané opatrenia na zabezpečenie legálneho pobytu dieťaťa a jeho matky v tomto členskom štáte?

   Ak má štát obvyklého pobytu dieťaťa takúto povinnosť, má sa zásada vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi vykladať v tom zmysle, že členský štát, ktorý dieťa odovzdáva, môže predpokladať, že štát obvyklého pobytu dieťaťa splní svoje povinnosti, alebo najlepšie záujmy dieťaťa vyžadujú, aby odovzdávajúci členský štát získal od orgánov štátu obvyklého pobytu podrobné informácie o konkrétnych opatreniach, ktoré boli alebo budú prijaté na ochranu najlepších záujmov dieťaťa, aby mohol posúdiť najmä primeranosť týchto opatrení s ohľadom na najlepšie záujmy dieťaťa?

5. Ak štát obvyklého pobytu dieťaťa nie je v zmysle štvrtej otázky povinný prijať uvedené opatrenia, má sa článok 20 Haagskeho dohovoru z roku 1980 s prihliadnutím na článok 24 Charty vykladať v situáciách uvedených v bodoch a) až c) tretej prejudiciálnej otázky v tom zmysle, že tieto ustanovenia bránia návratu dieťaťa z dôvodu, že tento návrat by sa mohol považovať za nezlučiteľný so základnými zásadami ochrany ľudských práv a základných slobôd v zmysle tohto ustanovenia?"

## IV. Konanie na Súdnom dvore

22. Vnútroštátny súd požiadal o prejednanie tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania v rámci naliehavého konania podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Dňa 12. mája 2021 prvá komora Súdneho dvora rozhodla na návrh sudcu spravodajcu a po vypočutí generálneho advokáta uvedenému návrhu vyhovieť.

23. Dňa 21. mája 2021 vnútroštátny súd odpovedal na neformálnu žiadosť o informácie, ktorú zaslal Súdny dvor. Vo vyjadrení z 31. mája 2021 švédska vláda odpovedala na písomné otázky položené Súdnym dvorom a predložila dokumenty, ktoré si Súdny dvor vyžiadal.

24. Odporkyňa vo veci samej, fínska vláda a Európska komisia predložili svoje písomné pripomienky. Títo istí účastníci konania, ako aj navrhovateľ vo veci samej boli vypočutí na pojednávaní, ktoré sa konalo 28. júna 2021.

## V. Analýza

### A. O prvej a druhej otázke

#### *1. Úvodné pripomienky*

25. V prvom rade zo znenia prvých dvoch prejudiciálnych otázok vyplýva, že vnútroštátny súd sa v podstate pýta na vplyv rozhodnutia o odovzdaní dieťaťa a jeho matky, prijatého na základe nariadenia č. 604/2013, na kvalifikáciu „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“ vymedzenú v článku 2 bode 11 nariadenia č. 2201/2003. Tieto dve otázky teda pokrývajú spoločnú otázku, takže považujem za vhodné preskúmať ich spoločne.

26. V druhom rade vnútroštátny súd položil uvedené otázky týkajúce sa výkladu článku 2 bodu 11 nariadenia č. 2201/2003 vychádzajúc z predpokladu, že táto norma je uplatniteľná na spor vo veci samej, čo odporkyňa vo veci samej podporovaná Komisiou spochybňuje. Vzhľadom na to, že uplatniteľnosť ustanovení nariadenia č. 2201/2003 vyvoláva ťažkosti a bola predmetom diskusie počas pojednávania na Súdnom dvore, je potrebné overiť, či taká situácia, aká je opísaná v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, patrí do pôsobnosti tohto nariadenia.[5] V prípade kladnej odpovede bude potrebné preskúmať kritériá zakladajúce kvalifikáciu „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“.

#### *2. O uplatniteľnosti nariadenia č. 2201/2003*

27. Odporkyňa vo veci samej podporovaná Komisiou tvrdí jednak, že uplatňovanie nariadenia č. 604/2013 spadá do výkonu verejnej moci členskými štátmi, ktorý nesúvisí s otázkami občianskeho práva dotknutými nariadením č. 2201/2003, a jednak, že rozhodnutia týkajúce sa azylového práva a prisťahovalectva sú výslovne vylúčené z pôsobnosti nariadenia č. 2201/2003.

28. S takouto analýzou možno podľa môjho názoru len ťažko súhlasiť. Treba totiž uviesť, že nariadenie č. 2201/2003 sa podľa svojho článku 1 ods. 1 písm. b) uplatňuje v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na nadobúdanie, výkon, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností. Súdny dvor v tejto súvislosti opakovane rozhodol, že pojem „občianske veci“ nemožno vykladať reštriktívne, ale ako samostatný pojem práva Únie, ktorý pokrýva najmä všetky žiadosti, opatrenia alebo rozhodnutia v oblasti „rodičovských práv a povinností“, medzi ktoré patria s prihliadnutím na odôvodnenie 5 nariadenia č. 2201/2003 opatrenia na ochranu dieťaťa.[6] V súlade s týmto extenzívnym prístupom Súdny dvor zahrnul do pojmu „občianske veci“ aj ochranné opatrenia, ktoré aj z pohľadu práva členských štátov patria do verejného práva.[7] Takéto poňatie „občianskych vecí“ teda vyžaduje overenie toho, či opatrenie bez ohľadu na svoju kvalifikáciu prispieva svojou povahou k ochrane dieťaťa.

[5] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 18. decembra 2014, McCarthy a i. (C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 30); z 25. júla 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, bod 67), ako aj z 12. marca 2020, VW (Právo na prístup k obhajcovi v prípade nedostavenia sa na súd) (C-659/18, EU:C:2020:201, body 22 a 23).

[6] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. novembra 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, body 46 až 51); z 21. októbra 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, bod 26), ako aj z 19. septembra 2018, C.E. a N.E. (C-325/18 PPU a C-375/18 PPU, EU:C:2018:739, bod 55).

[7] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 27. novembra 2007, C (C-435/06, EU:C:2007:714, body 34, 50 a 51); z 2. apríla 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, body 24, 27 až 29), ako aj z 26. apríla 2012, Health Service Executive (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, body 60 a 61).

29. Vzhľadom na tieto skutočnosti sa domnievam, že za osobitných okolností prejednávanej veci odovzdanie dieťaťa, ktoré sa uskutočnilo na základe nariadenia č. 604/2013, patrí do pôsobnosti nariadenia č. 2201/2003. Rozhodnutie o odovzdaní treba totiž posudzovať nie samostatne, ale v rámci celého konania, ktorého je súčasťou. Z toho vyplýva, že odovzdanie nemožno oddeliť od žiadosti o medzinárodnú ochranu, z ktorej priamo vychádza. V tomto prípade je pritom cieľom žiadosti o medzinárodnú *ochranu* [8] zabezpečiť dieťaťu trvalý status, ktorý ho ochráni pred nebezpečenstvom, ktorému by mohlo byť vystavené. V dôsledku toho táto žiadosť skutočne predstavuje opatrenie na ochranu dieťaťa, a preto patrí medzi „občianske veci" v zmysle článku 1 nariadenia č. 2201/2003.

30. Takýto záver podľa môjho názoru nie je spochybnený odôvodnením 10 nariadenia č. 2201/2003, podľa ktorého sa toto nariadenie „nemá" vzťahovať „na rozhodnutia vo veciach azylového práva alebo prisťahovalectva". Na základe znenia tohto ustanovenia z použitia slova „nemá" [9] vyvodzujem, že normotvorca Únie nemal v úmysle systematicky vylúčiť z „občianskych vecí" všetky rozhodnutia vo veciach azylového práva. Takáto analýza je navyše v súlade s extenzívnym prístupom Súdneho dvora, ktorý s prihliadnutím na odôvodnenie 5 uvedeného nariadenia zahrnul do „občianskych vecí" opatrenia na ochranu dieťaťa patriace do verejného práva.

31. Nad rámec znenia uvedeného odôvodnenia 10, ktoré v každom prípade nie je právne záväzné, [10] z ustanovení nariadenia č. 2201/2003 nevyplýva, že rozhodnutia vo veciach azylového práva sú v zásade vylúčené z pôsobnosti tohto nariadenia. Na podporu tejto analýzy poznamenávam, že tieto rozhodnutia nie sú uvedené v článku 1 ods. 3 uvedeného nariadenia, ktorý taxatívne uvádza veci vylúčené z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia. [11] Napokon nemožno použiť tvrdenie, že článok 1 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 neuvádza medzi občianskymi vecami rozhodnutia vo veciach azylového práva. Ako už rozhodol Súdny dvor, použitie pojmu „najmä" v článku 1 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 totiž znamená, že výpočet uvedený v tomto ustanovení má orientačný charakter. [12]

32. Vzhľadom na všetky tieto úvahy sa na rozdiel od toho, čo tvrdí Komisia a odporkyňa vo veci samej, domnievam, že rozhodnutia vo veciach azylového práva patria do pôsobnosti nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ majú, tak ako v prejednávanej veci, povahu opatrenia na ochranu dieťaťa.

### *3. O kvalifikácii „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania"*

33. V súlade s vyššie opísanou logikou je potrebné analyzovať každé z kritérií, na základe ktorých možno premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa kvalifikovať ako „neoprávnené", a s ohľadom na okolnosti prejednávanej veci overiť, či sú tieto podmienky splnené.

[8] V rozsudku z 21. októbra 2015, Gogova (C-215/15, EU:C:2015:710, bod 28), Súdny dvor rozhodol, že na účely zistenia, či žaloba spadá do pôsobnosti nariadenia č. 2201/2003, treba vychádzať z jej predmetu. Poznamenávam, že v prejednávanej veci by takmer stačilo vychádzať zo znenia predmetného návrhu.

[9] Túto formuláciu treba odlišovať od kogentnejšej formulácie „neuplatňuje sa".

[10] Rozsudok z 25. novembra 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Rodinné dávky pre osoby s dlhodobým pobytom) (C-303/19, EU:C:2020:958, bod 26).

[11] Rozsudok z 13. októbra 2016, Mikołajczyk (C-294/15, EU:C:2016:772, bod 29). Okrem toho, pokiaľ ide o znenie odôvodnenia 10 nariadenia č. 2201/2003, pripomínam, že odôvodnenie právneho aktu Únie nielenže nemá záväznú právnu silu, ale nemožno sa ho tiež dovolávať ani na účely výnimky z ustanovení dotknutého aktu, ani s cieľom výkladu jeho ustanovení v zmysle, ktorý je zjavne v rozpore s ich znením [rozsudok z 25. novembra 2020, Istituto nazionale della previdenza sociale (Rodinné dávky pre osoby s dlhodobým pobytom) (C-303/19, EU:C:2020:958, bod 26].

[12] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. novembra 2007, C a A (C-435/06, EU:C:2007:714, bod 30).

34. V tejto súvislosti článok 2 bod 11 nariadenia č. 2201/2003, ktorého znenie je veľmi podobné zneniu článku 3 Haagskeho dohovoru z roku 1980, zahŕňa neoprávnené premiestnenie a zadržiavanie do jednej definície. Súdny dvor na základe tejto definície spresnil, že existencia neoprávneného premiestnenia alebo zadržania v zmysle článku 2 bodu 11 uvedeného nariadenia predpokladá, že dieťa malo svoj obvyklý pobyt v členskom štáte pôvodu bezprostredne pred jeho premiestnením alebo zadržaním, a vyplýva z porušenia opatrovníckeho práva prideleného podľa právnej úpravy tohto členského štátu.[13] Z toho vyplýva, že kvalifikácia „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“ sa v zásade zakladá na dvoch kumulatívnych pojmoch „obvyklý pobyt dieťaťa“ a „porušenie opatrovníckeho práva“. Na účely poskytnutia užitočnej odpovede vnútroštátnemu súdu je teda potrebné postupne preskúmať každý z týchto dvoch pojmov.

### *a) O obvyklom pobyte dieťaťa*

35. Pojem „obvyklý pobyt“ sa v nariadení č. 2201/2003 vyskytuje v dvoch rôznych rovinách. Po prvé v súlade s článkom 2 bodom 11 a článkom 11 tohto nariadenia predstavuje kľúčový prvok kvalifikácie „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“ a mechanizmu návratu dieťaťa stanoveného v takomto prípade. Po druhé v rámci článkov 8 až 10 uvedeného nariadenia má povahu všeobecného kritéria súdnej právomoci.[14] Súdny dvor však rozhodol, že vzhľadom na to, že pojem „obvyklý pobyt“ musí mať v nariadení č. 2201/2003 jednotný význam, výklad tohto pojmu poskytnutý v kontexte článkov 8 a 10 tohto nariadenia možno preniesť na článok 2 bod 11 a na článok 11 tohto nariadenia.[15]

36. Treba uviesť, že nariadenie č. 2201/2003 neobsahuje definíciu pojmu „obvyklý pobyt“, aj keď použitie tohto prídavného mena znamená, že pobyt dieťaťa sa vyznačuje určitou stabilitou alebo pravidelnosťou,[16] a ani výslovne neodkazuje na právo členských štátov. Súdny dvor z týchto skutočností vyvodil, že pojem „obvyklý pobyt“ sa má vykladať autonómne vzhľadom na kontext ustanovení nariadenia č. 2201/2003 a na ciele sledované týmto nariadením, najmä cieľ vyplývajúci z odôvodnenia 12, podľa ktorého uvedené nariadenie bolo koncipované tak, aby zodpovedalo najlepšiemu záujmu dieťaťa, a najmä kritériu blízkosti.[17]

37. Súdny dvor na tomto základe rozhodol, že obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003 zodpovedá miestu, v ktorom sa s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu nachádza stredobod jeho života.[18] V rámci tohto konkrétneho prístupu je tak potrebné zohľadniť okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa na území členského štátu aj ďalšie faktory, z ktorých možno vyvodiť, že táto prítomnosť vôbec nemá dočasný alebo príležitostný charakter a že odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do stabilného sociálneho a rodinného

13 Pozri rozsudok z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 47).

14 Pre viac informácií o tomto rozdiele pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Wahl vo veci OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:375, body 44 až 51).

15 Pozri rozsudky z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 54), a z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 41).

16 Pozri rozsudky z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 44), a zo 17. októbra 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, bod 45).

17 Pozri rozsudky z 2. apríla 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, body 34 a 35); z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44 až 46); z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 50); z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 40); z 28. júna 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, bod 40), ako aj zo 17. októbra 2018, UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:835, bod 45).

18 Pozri rozsudok z 28. júna 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, body 41 a 42).

prostredia.[19] Na tento účel je potrebné zohľadniť v každom konkrétnom prípade súbor súhlasných nepriamych dôkazov, akými sú trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu dieťaťa na území rôznych dotknutých členských štátov, miesto a podmienky jeho školskej dochádzky, ako aj rodinné a sociálne vzťahy dieťaťa v týchto členských štátoch.[20]

38. Okrem toho, keď je dieťa maloleté, tak ako v prejednávanej veci, Súdny dvor rozhodol, že pri posudzovaní začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia nemožno neprihliadať na okolnosti pobytu osôb, od ktorých závisí.[21] Prostredím, v ktorom sa vyvíja maloleté dieťa, je v zásade rodinné prostredie a je určené referenčnou osobou alebo osobami, s ktorými žije, ktoré ho skutočne opatrujú a starajú sa oň[22] – spravidla jeho rodičmi. V dôsledku toho, pokiaľ také dieťa denne žije so svojimi rodičmi, na účely určenia miesta jeho obvyklého pobytu je potrebné určiť miesto, kde majú títo rodičia stabilný pobyt a sú začlenení do sociálneho a rodinného prostredia.[23] Na účely určenia tohto miesta je potrebné preskúmať celý rad skutkových okolností, ktoré zahŕňajú napríklad trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu rodičov v predmetnom členskom štáte alebo členských štátoch, ich jazykové znalosti, ich geografický a rodinný pôvod, rovnako ako aj rodinné a sociálne vzťahy, ktoré tam udržiavajú. Tieto indície objektívnej povahy možno prípadne doplniť o zohľadnenie zámeru rodičov, ktorí sú nositeľmi opatrovníckeho práva, usadiť sa s dieťaťom na určenom mieste, ak odzrkadľuje skutočné začlenenie rodičov, a teda dieťaťa, do sociálneho a rodinného prostredia.[24]

39. Ako uviedol generálny advokát Saugmandsgaard Øe vo veci UD, Súdny dvor zaujal takzvaný „hybridný“ prístup, podľa ktorého je obvyklý pobyt dieťaťa určovaný na základe na jednej strane objektívnych faktorov charakterizujúcich pobyt dieťaťa a na druhej strane okolností sprevádzajúcich pobyt jeho rodičov, rovnako ako aj ich úmyslov, pokiaľ ide o miesto pobytu dieťaťa.[25] Bude úlohou vnútroštátneho súdu, aby na základe týchto skutočností s prihliadnutím na všetky osobitné skutkové okolnosti prejednávanej veci overil, či malo dieťa bezprostredne pred svojím údajným neoprávneným premiestnením alebo zadržaním obvyklý pobyt vo Švédsku.

40. Pokiaľ ide o kvalifikáciu „neoprávneného premiestnenia“, so zreteľom na uvedené a v záujme poskytnutia užitočných usmernení vnútroštátnemu súdu uvádzam, že dieťa a jeho matka boli do Fínska odovzdaní 24. novembra 2020. Pred týmto premiestnením pritom dieťa bývalo vo Švédsku od 5. septembra 2019, teda odo dňa svojho narodenia, zatiaľ čo jeho rodičia, ktorí boli nositeľmi opatrovníckeho práva, žili v tejto krajine od mája 2019 a mali v nej povolenie na pobyt. Z toho vyplýva, že s výhradou doplňujúcich informácií, ktorými by disponoval vnútroštátny súd, sa zdá byť preukázané, že dieťa malo pred premiestnením obvyklý pobyt vo Švédsku.

41. Naproti tomu z hľadiska kvalifikácie „zadržiavania“ podľa môjho názoru nie je vzhľadom na vyššie uvedené kritériá vôbec preukázané, že dieťa si bezprostredne pred údajným neoprávneným zadržaním zachovalo svoj obvyklý pobyt vo Švédsku. Ako som už zdôraznil, obvyklý pobyt dieťaťa v útlom veku úzko súvisí s obvyklým pobytom referenčných osôb, s ktorými žije, ktoré ho skutočne opatrujú a starajú sa oň. Z informácií predložených Súdnemu dvoru pritom vyplýva, že

[19] Pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. apríla 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, body 37 a 38); z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44, 47 až 49); z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 51); z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, body 42 a 43), ako aj z 28. júna 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, bod 41).

[20] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, bod 39), a z 28. júna 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, bod 43).

[21] Pozri rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 53 až 55).

[22] Pozri rozsudok z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 45).

[23] Pozri rozsudok z 28. júna 2018, HR (C-512/17, EU:C:2018:513, bod 45).

[24] Pozri rozsudky z 2. apríla 2009, A (C-523/07, EU:C:2009:225, bod 40), a z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, body 46 a 47).

[25] Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saugmandsgaard Øe vo veci UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, bod 52).

v dôsledku rozhodnutí švédskych orgánov prijatých v nadväznosti na správanie otca s ním dieťa už prakticky nemá nijaký kontakt a žije so svojou matkou. Okrem toho poznamenávam, že premiestnenie dieťaťa do Fínska v nadväznosti na okamžite vykonateľné rozhodnutie o odovzdaní má svoj pôvod v žiadosti o medzinárodnú ochranu, ktorú matka podala v mene dieťaťa, a že dieťa sa od svojho premiestnenia zdržiava v tejto krajine [26] spolu so svojou matkou a nemá právo na vstup ani pobyt vo Švédsku. Domnievam sa, že takéto skutočnosti svedčiace o ukotvení dieťaťa vo Fínsku môžu byť užitočne zohľadnené pri určení jeho obvyklého pobytu a môžu byť rozhodujúce pre vyvodenie záveru o neexistencii neoprávneného zadržiavania.

### *b) O porušení opatrovníckeho práva*

42. Z článku 2 bodu 11 nariadenia č. 2201/2003 vyplýva, že premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa je neoprávnené, ak zasahuje do skutočného výkonu opatrovníckeho práva priznaného podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. Inými slovami, predpokladom neoprávnenosti premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa na účely uplatnenia nariadenia č. 2201/2003 je nevyhnutne existencia opatrovníckeho práva priznaného uplatniteľným vnútroštátnym právom, ktoré bolo týmto premiestnením alebo zadržaním porušené.

43. V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd pýta, či premiestnenie dieťaťa, ku ktorému došlo v rámci odovzdania do členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, a jeho ponechanie v tomto štáte môžu predstavovať porušenie opatrovníckeho práva. Na účely poskytnutia užitočnej odpovede vnútroštátnemu súdu je potrebné nielen vymedziť hranice pojmu „opatrovnícke právo“, ale najmä podrobnejšie vymedziť pojem „porušenie“ tohto práva. Pokiaľ ide o tento posledný bod, hneď na úvod uvádzam, že okolnosť, že premiestnenie dieťaťa vyplýva z uplatnenia nariadenia č. 604/2013, podľa môjho názoru svedčí o tom, že porušenie opatrovníckeho práva nevyhnutne predpokladá, že došlo k protiprávnemu konaniu pripísateľnému osobe, ktorá dieťa neoprávnene premiestnila alebo zadržala.

#### *1) Skutočný výkon opatrovníckeho práva*

44. Na základe vymedzenia poskytnutého v článku 2 bode 9 nariadenia č. 2201/2003 Súdny dvor rozhodol, že pojem „opatrovnícke právo“ je samostatný pojem, ktorý si vyžaduje jednotný výklad, a že na účely uplatnenia uvedeného nariadenia opatrovnícke právo tak v každom prípade zahŕňa právo oprávnenej osoby určiť miesto pobytu dieťaťa. [27] Aj keď je pojem „opatrovnícke právo“ vymedzený právom Únie, článok 2 bod 11 nariadenia č. 2201/2003 ponecháva určenie nositeľa tohto práva na právnych predpisoch členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. Podľa uvedeného článku totiž neoprávnenosť premiestnenia alebo zadržiavania závisí od „opatrovníckeho práva nadobudnutého rozsudkom, zo zákona alebo dohodou, ktorá má právne účinky, podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním“. Priznanie opatrovníckeho práva obom rodičom alebo jednému z nich teda spadá výlučne do práva členského štátu pôvodu.

[26] Podľa matky dieťaťa počas dňa dieťa navštevuje fínske jasle a primerane svojmu veku už hovorí po fínsky. V rozsudku z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 56), Súdny dvor spresnil, že potreba zabezpečiť ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa si vyžaduje zohľadnenie skutkových okolností preukazujúcich určitú integráciu dieťaťa v sociálnom a rodinnom prostredí od jeho premiestnenia.

[27] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. októbra 2010, McB. (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, bod 41).

45. Z týchto skutočností vyplýva, že bude úlohou vnútroštátneho súdu, aby určil, či mal otec opatrovnícke právo, ktoré ho oprávňovalo rozhodnúť o mieste pobytu dieťaťa, priznané právom členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním. V tejto súvislosti poznamenávam, že podľa informácií, ktoré má Súdny dvor k dispozícii, mali matka a otec spoločné opatrovnícke právo až do rozsudku vyhláseného 29. apríla 2021, ktorým švédsky súd zveril dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti matky, a to s okamžitou účinnosťou. [28]

46. K tomuto prvému právnemu kritériu existencie opatrovníckeho práva sa pridáva druhé, faktickejšie kritérium. Podľa článku 2 bodu 11 písm. b) nariadenia č. 2201/2003 premiestnenie alebo zadržiavanie je neoprávnené len vtedy, ak sa opatrovnícke právo „v čase premiestnenia alebo zadržania… aj skutočne vykonávalo, buď spoločne alebo samostatne, alebo by sa bolo takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu alebo zadržaniu“. Táto dodatočná podmienka je logická, keďže z kvalifikácie „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“ vyplýva uplatnenie mechanizmu okamžitého návratu dieťaťa stanoveného nariadením č. 2201/2003. V situácii, keď opatrovnícke právo existuje len teoreticky, s minimálnymi alebo nijakými konkrétnymi prejavmi, by pritom výkon konania o okamžitom návrate nebol v súlade s cieľom ochrany základných záujmov dieťaťa, ktorý sleduje uvedené nariadenie.

47. Pokiaľ je mi známe, Súdny dvor ešte nemal príležitosť výslovne spresniť význam kritéria skutočného výkonu opatrovníckeho práva. Generálny advokát Saugmandsgaard Øe však vo svojich návrhoch, ktoré predniesol vo veci UD, navrhol implicitné vymedzenie tohto pojmu, keď uviedol, že „rodič, ktorý sa v skutočnosti o dieťa nestará (hoci je nositeľom rodičovských práv a povinností), je súčasťou jeho rodinného prostredia, len pokiaľ s ním dieťa stále udržiava pravidelný kontakt“ [29]. Okrem toho podotýkam, že tento pojem „skutočný výkon opatrovníckeho práva“ je uvedený aj v Haagskom dohovore z roku 1980, ktorého článok 3 definuje neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie v takmer rovnakom znení ako článok 2 bod 11 nariadenia č. 2201/2003. Z dôvodovej správy k uvedenému dohovoru pritom vyplýva, že skutočná povaha opatrovníckeho práva, ktorú treba overiť s ohľadom na konkrétne okolnosti každej veci, sa má chápať v širšom zmysle [30] a zodpovedá situáciám, keď sa opatrovník stará o osobu dieťaťa, aj keď tieto osoby spolu konkrétne, ale z legitímnych dôvodov nebývajú. [31]

48. Z týchto skutočností vyvodzujem, že rodič skutočne vykonáva opatrovnícke právo, keď sa o dieťa osobne stará a udržiava s ním pravidelné väzby. Hranice tohto kritéria však treba skúmať a uplatňovať obozretne a starostlivo, aby sa zabránilo akémukoľvek zneužívaniu tohto kritéria na účely odôvodnenia premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa, lebo inak by došlo k porušeniu cieľa ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa, ktorý je sledovaný nariadením č. 2201/2003. Vnútroštátny súd bude musieť v rámci svojho posúdenia zohľadniť skutočnosť, že vo vzťahu k dieťaťu bolo len dva mesiace po jeho narodení prijaté rozhodnutie o prevzatí do starostlivosti a umiestnení spolu s matkou do azylového domu z dôvodu násilného správania otca a že podľa švédskych orgánov otec od tejto udalosti udržiaval s dieťaťom len sporadické vzťahy.

[28] Pokiaľ ide o zrušenie spoločného opatrovníckeho práva k 29. aprílu 2021, toto má za následok, že ako „neoprávnené zadržiavanie“ by bolo v každom prípade možné kvalifikovať len situáciu, ktorá pretrvávala v období od 24. novembra 2020 do 29. apríla 2021.

[29] Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Saugmandsgaard Øe vo veci UD (C-393/18 PPU, EU:C:2018:749, bod 94).

[30] Analýza rozhodnutí uvedených v databáze Incadat (zbierka judikatúry súdov štátov, ktoré podpísali Haagsky dohovor z roku 1980) ukazuje, že súdy členských štátov uplatňujú tento široký význam pojmu „skutočný výkon opatrovníckeho práva“.

[31] Dôvodová správa k Haagskemu dohovoru z roku 1980, Perez-Vera, E., body 72, 73 a 115 (https://assets.hcch.net/docs/a5fb103c-2ceb-4d17-87e3-a7528a0d368c.pdf).

*2) Protiprávne konanie pripísateľné matke dieťaťa*

49. Na účely objasnenia tejto poslednej podmienky je potrebné vychádzať z významu pojmu „neoprávnené premiestnenie“ použitého v Haagskom dohovore z roku 1980 a v nariadení č. 2201/2003. Pokiaľ ide o uvedený dohovor, rovnako ako Komisia uvádzam, že podľa bodu 11 dôvodovej správy k Haagskemu dohovoru z roku 1980 „predpokladané situácie vyplývajú z použitia protiprávneho konania na vytvorenie umelých väzieb na súdne právomoci na medzinárodnej úrovni s cieľom získať opatrovnícke právo k dieťaťu“. Táto úvaha je vysvetlená v bodoch 12 až 15 tejto dôvodovej správy, z ktorých v podstate vyplýva, že cieľom neoprávneného premiestnenia, v dôsledku ktorého je dieťa vyňaté z rodinného a sociálneho prostredia, v ktorom sa odohrával jeho život, je získať od orgánov krajiny, do ktorej bolo dieťa premiestnené, opatrovnícke právo k dieťaťu. Inak povedané, osoba, ktorá uskutočnila alebo podnietila neoprávnené premiestnenie, sa získaním viac či menej umelých väzieb na súdne právomoci snaží dosiahnuť právne „posvätenie“ protiprávneho konania, ktorého sa dopustila.

50. Rovnaké poňatie neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania vyplýva aj z preskúmania rozsudkov Súdneho dvora týkajúcich sa výkladu nariadenia č. 2201/2003. Ako uviedol Súdny dvor, „protiprávne premiestnenie dieťaťa po rozhodnutí prijatom jednostranne jedným z jeho rodičov najčastejšie zbavuje dieťa možnosti pravidelne udržiavať osobné vzťahy a priamy kontakt s druhým rodičom“ [32]. Na základe rovnakej logiky sa Súdny dvor domnieval, že cieľom ustanovení nariadenia č. 2201/2003, najmä ustanovení týkajúcich sa okamžitého návratu, je zabrániť tomu, aby „jeden z rodičov mohol posilniť svoje postavenie, pokiaľ ide o opatrovnícke právo k dieťaťu tak, že sa *svojím faktickým konaním* vymaní z právomoci súdov, ktoré sú v zásade príslušné podľa pravidiel stanovených najmä týmto nariadením rozhodovať o rodičovských právach a povinnostiach k tomuto dieťaťu“ [33].

51. Z týchto úvah vyplýva, že porušenie opatrovníckeho práva, ktoré vedie k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržiavaniu, sa v Haagskom dohovore z roku 1980 a v nariadení č. 2201/2003 chápe rovnako. V zmysle týchto dvoch predpisov porušenie opatrovníckeho práva spočíva najmä v protiprávnom konaní, ktoré rodičovi zodpovednému za premiestnenie dieťaťa alebo jeho zadržiavanie umožňuje obísť pravidlá medzinárodnej súdnej právomoci. Zo všetkých týchto skutočností vyvodzujem, že kvalifikácia neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania nezávisí, v rozpore s tvrdeniami fínskej vlády, iba od čisto vecného, objektívneho konštatovania, že dieťa bolo premiestnené alebo zadržané mimo miesta svojho obvyklého pobytu bez súhlasu nositeľa alebo spolunositeľa opatrovníckeho práva. Je ešte potrebné, aby porušenie opatrovníckeho práva k dieťaťu vyplývalo z protiprávneho konania, ktoré možno pripísať rodičovi zodpovednému za premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa a ktoré má v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa poskytnúť tomuto rodičovi praktickú alebo právnu výhodu na úkor druhého rodiča.

52. Jedinečnosť prejednávanej veci spočíva v okolnosti, že premiestnenie dieťaťa sa uskutočnilo v rámci rozhodnutia, prijatého na základe nariadenia č. 604/2013, o odovzdaní dotknutého dieťaťa a jeho matky do členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadostí o medzinárodnú ochranu, ktoré podala matka. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že podľa článku 7 ods. 1 smernice

[32] Rozsudky z 23. decembra 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 56), a z 1. júla 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, bod 64).

[33] Rozsudok z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 63). Pozri v rovnakom zmysle rozsudky z 23. decembra 2009, Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 57), a z 9. októbra 2014, C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 67). V rozsudku z 1. júla 2010, Povse (C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, bod 41), a z 24. marca 2021, SS (C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, bod 45), Súdny dvor používa spoločný výraz „únos“, ktorý je explicitnejší a význačnejší a je použitý aj v názve Haagskeho dohovoru z roku 1980.

2013/32/EÚ[34] má mať každá dospelá osoba spôsobilá na právne úkony právo podať vo svojom vlastnom mene žiadosť o medzinárodnú ochranu. Pokiaľ ide o maloleté osoby, článok 7 ods. 3 smernice 2013/32 stanovuje, že tieto osoby musia mať právo podať žiadosť o medzinárodnú ochranu vo svojom vlastnom mene v členských štátoch, ktoré priznávajú maloletým osobám spôsobilosť vykonávať právne úkony v rámci konaní, a musia mať vo všetkých členských štátoch, ktoré sú viazané touto smernicou, právo podať žiadosť o medzinárodnú ochranu prostredníctvom dospelého zástupcu, akým je rodič alebo iný dospelý rodinný príslušník. Z týchto ustanovení vyplýva, že právna úprava Únie nebráni tomu, aby viacerí rodinní príslušníci podali žiadosť o medzinárodnú ochranu, ani tomu, aby jeden z nich podal svoju žiadosť aj v mene maloletého rodinného príslušníka.[35]

53. V súlade s článkom 20 nariadenia č. 604/2013 proces určovania zodpovedného členského štátu sa začína podaním tejto žiadosti. Podľa odseku 3 tohto článku je postavenie maloletej osoby, ktorá sprevádza žiadateľa a ktorá spĺňa definíciu rodinného príslušníka, neoddeliteľné od postavenia jej rodinného príslušníka a zaoberá sa ním členský štát zodpovedný za posúdenie žiadosti uvedeného rodinného príslušníka o medzinárodnú ochranu, aj keď táto maloletá osoba nie je samostatným žiadateľom, za predpokladu, že je to v najlepšom záujme maloletej osoby. Súdny dvor rozhodol, že pokiaľ neexistuje dôkaz o opaku, toto ustanovenie stanovuje domnienku, podľa ktorej je v najlepšom záujme dieťaťa posudzovať jeho situáciu neoddeliteľne od situácie jeho rodičov.[36]

54. Súd, na ktorý bolo takéto odvolanie podané, nemá zveriť zodpovednosť za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu členskému štátu určenému podľa výberu žiadateľa, ale má uplatniť kritériá zodpovednosti, ktoré stanovil normotvorca Únie v kapitole III nariadenia č. 604/2013 na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie uvedenej žiadosti, a to s prihliadnutím na najlepší záujem dieťaťa.[37] Na základe týchto kritérií určenia môže členský štát, v ktorom bola podaná žiadosť o medzinárodnú ochranu, požiadať iný členský štát o prevzatie alebo prijatie späť žiadateľa za podmienok stanovených v článkoch 21, 23 a 24 nariadenia č. 604/2013. Ak dožiadaný štát po kontrolách stanovených v článkoch 22 a 25 uvedeného nariadenia dospeje k záveru, že je zodpovedný za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, v súlade s článkom 26 uvedeného nariadenia sa rozhodne o odovzdaní žiadateľa do tohto štátu.

55. Toto rozhodnutie je s výhradou uplatnenia opravných prostriedkov stanovených v článku 27 nariadenia č. 604/2013 voči žiadateľovi záväzné a tento môže byť za podmienok stanovených v článku 28 ods. 2 uvedeného nariadenia zaistený na účely zabezpečenia konania o odovzdaní, ak existuje značné riziko úteku. Podľa článku 29 tohto nariadenia sa odovzdanie musí vykonať hneď, ako je to prakticky možné, najneskôr však do šiestich mesiacov od akceptovania prevzatia dožiadaným členským štátom.

56. Z tejto analýzy vyplýva, že uplatnenie objektívnych kritérií určenia stanovených nariadením č. 604/2013 znamená pre žiadateľa, ktorý nemá bydlisko v členskom štáte zodpovednom za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, vykonanie konania o odovzdaní, ktoré je pre neho záväzné. Za týchto podmienok odovzdanie dieťaťa, ktoré sa uskutočnilo na základe článku 29 nariadenia č. 604/2013 v nadväznosti na žiadosť o medzinárodnú ochranu podanú pre toto dieťa jedným z rodičov, ktorí majú opatrovnícke právo, na ktorého sa rovnako vzťahuje rozhodnutie

[34] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (Ú. v. EÚ L 180, 2013, s. 60).

[35] Pozri rozsudok zo 4. októbra 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801, body 53 až 55).

[36] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 23. januára 2019, M.A. a i. (C-661/17, EU:C:2019:53, body 87 až 90).

[37] Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. júna 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, bod 54).

o odovzdaní, nemôže *samo osebe* predstavovať porušenie tohto práva v zmysle článku 2 bodu 11 nariadenia č. 2201/2003. V takom prípade totiž premiestnenie dieťaťa nevyplýva z protiprávneho konania pripísateľného tomuto rodičovi, ale z vykonania odlišnej právnej úpravy, ktorej uplatňovanie je záväzné tak pre členské štáty, ako aj pre žiadateľov o medzinárodnú ochranu.

57. Inak by to však bolo v prípade, keď má rodič pod zámienkou žiadosti o medzinárodnú ochranu pre seba a dieťa v úmysle dopustiť sa protiprávneho konania s cieľom obísť pravidlá súdnej právomoci stanovené nariadením č. 2201/2003.[38] Hoci posúdenie existencie protiprávneho konania v každom prípade spadá do právomoci vnútroštátneho súdu, ktorému prislúcha preskúmať všetky osobitné okolnosti prejednávanej veci, s ohľadom na informácie poskytnuté vnútroštátnym súdom a účastníkmi konania sa domnievam, že takéto protiprávne konanie nie je zrejme preukázané.[39]

58. Podľa informácií uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania totiž zo žiadnej zo skutkových okolností nevyplýva, že by matka zneužila konanie o žiadosti o azyl s cieľom obísť pravidlá súdnej právomoci stanovené nariadením č. 2201/2003.[40] Treba zdôrazniť, že matka po tom, čo už 4. decembra 2019 požiadala o povolenie na pobyt pre dieťa vo Švédsku, 7. augusta 2020 požiadala *tú istú krajinu* o priznanie postavenia osoby s medzinárodnou ochranou pre seba a svoje dieťa. Skutočnosť, že matka neinformovala otca dieťaťa o žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej švédskym orgánom a o jej následnom posudzovaní, sama osebe nepredstavuje dôkaz o jej podvodnom úmysle, pričom treba navyše poznamenať, že takto konala v kontexte obáv spojených s domácim násilím v minulosti. Ako zdôrazňuje vnútroštátny súd, matka ďalej 2. septembra 2020 podala na švédsky súd žiadosť o zverenie dieťaťa do výlučnej osobnej starostlivosti, pričom k tomuto dátumu jej už príslušný imigračný orgán oznámil, že za posúdenie jej žiadosti a žiadosti jej dieťaťa o medzinárodnú ochranu je zodpovedná Fínska republika. Navyše, hoci matka pricestovala do Fínska dobrovoľne, faktom zostáva, že k tomuto premiestneniu došlo v rámci výkonu záväzného rozhodnutia o odovzdaní, pričom sa nemožno domnievať, že bola povinná využiť možnosť podať proti nemu odvolanie,[41] a už vôbec nie, že by mohla tomuto rozhodnutiu nevyhovieť.

59. V súlade s týmto rozhodnutím o odovzdaní sa potom matka a dieťa nepretržite zdržiavali vo Fínsku, teda v členskom štáte, ktorému prináleží posúdiť žiadosti o medzinárodnú ochranu, pričom toto konanie v súčasnosti prebieha a 27. mája 2021 sa uskutočnil pohovor s matkou dieťaťa. Treba konštatovať, že nebolo prijaté nijaké dožiadanie alebo rozhodnutie o prijatí matky a dieťaťa späť do Švédska, pričom právnym postavením dotknutých osôb je stále postavenie žiadateľov o medzinárodnú ochranu s bydliskom vo Fínsku, ktoré je štátom zodpovedným za posúdenie ich žiadosti. Rozsudkom zo 6. apríla 2021, ktorý podľa odporkyne vo veci samej nadobudol právoplatnosť 12. mája 2021, švédsky správny súd zamietol žiadosť otca dieťaťa o jeho návrat na základe nariadenia č. 604/2013. Napokon treba uviesť, že ani matka, ani dieťa

[38] V rozsudku z 18. decembra 2014, McCarthy a i. (C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 54), Súdny dvor spresnil, že dôkaz zneužívajúceho konania si vyžaduje preskúmanie prinajmenšom toho, či sa dotknutá osoba snažila získať výhodu vyplývajúcu z právnej úpravy Únie tým, že sa umelo vytvorili podmienky potrebné na jej získanie.

[39] Okrem toho sa domnievam, že objektívne ťažkosti spojené so znalosťou a pochopením zložitého mechanizmu stanoveného nariadením č. 604/2013 na účely určenia členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu, ako aj neistota v súvislosti s výsledkom takéhoto konania vedú ku konštatovaniu, že stratégia spočívajúca v zneužití ustanovení tejto normy na účely vytvorenia umelých väzieb na medzinárodnú súdnu právomoc je nereálna.

[40] Pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. júna 2017, OL (C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 64).

[41] V rozsudku zo 7. júna 2016, Ghezelbash (C-63/15, EU:C:2016:409, bod 54), Súdny dvor navyše spresnil, že podanie odvolania v zmysle nariadenia č. 604/2013 nemožno stotožňovať s *forum shopping*, ktorému sa dublinský systém snaží vyhnúť.

v súčasnosti nemajú povolenie na pobyt vo Švédsku a že súd tohto členského štátu, ktorý má právomoc v rodinných veciach, zveril dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti matky a zamietol žalobu otca o právo styku s dieťaťom.

60. Domnievam sa, že takéto okolnosti môžu vylúčiť porušenie opatrovníckeho práva, a teda kvalifikáciu „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“.

## B. O tretej, štvrtej a piatej otázke

61. Napokon uvádzam, že tretia, štvrtá a piata prejudiciálna otázka sa týkajú podmienok, za akých môže súd, ktorému bola podaná žiadosť o návrat dieťaťa, zamietnuť túto žiadosť na základe článku 13 prvého odseku písm. b) Haagskeho dohovoru z roku 1980 a článku 11 ods. 4 nariadenia č. 2201/2003 s cieľom zabezpečiť ochranu dieťaťa.

62. Zo samotnej formulácie návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že tieto otázky majú podmienečný charakter. Sú položené len pre prípad, že by odpoveď na prvé dve otázky umožňovala konštatovať, že na okolnosti vo veci samej sa vzťahuje kvalifikácia „neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania“ dieťaťa v zmysle článku 2 bodu 11 uvedeného nariadenia. Ako bolo pritom uvedené v týchto návrhoch spôsobom, ktorý podľa môjho názoru neponecháva priestor pre pochybnosti, túto kvalifikáciu nemožno prijať. Nie je teda potrebné odpovedať na tretiu, štvrtú a piatu prejudiciálnu otázku. Navyše uvádzam, že potvrdenie existencie súdneho rozhodnutia, na ktoré poukázala odporkyňa vo veci samej na pojednávaní a ktorým bolo zamietnuté odvolanie otca proti rozsudku z 29. apríla 2021 o zverení spoločného dieťaťa do výlučnej osobnej starostlivosti matky, môže ukončiť diskusiu pred vnútroštátnym súdom o návrate dieťaťa do Švédska.

## VI. Návrh

Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na otázky, ktoré položil Korkein oikeus (Najvyšší súd, Fínsko), takto:

Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že situáciu, akou je situácia vo veci samej, v ktorej dieťa a jeho matka pricestovali a zotrvali v členskom štáte na základe výkonu rozhodnutia o odovzdaní prijatého príslušným orgánom členského štátu pôvodu v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 604/2013 z 26. júna 2013, ktorým sa stanovujú kritériá a mechanizmy na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobou bez štátnej príslušnosti v jednom z členských štátov, nemožno považovať za neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie v zmysle článku 2 bodu 11 nariadenia č. 2201/2003, pokiaľ sa nepreukáže, že matka sa pod zámienkou žiadosti o medzinárodnú ochranu podanej pre dieťa dopustila protiprávneho konania s cieľom obísť pravidlá súdnej právomoci stanovené nariadením č. 2201/2003, čo musí overiť vnútroštátny súd s prihliadnutím na všetky osobitné okolnosti prejednávanej veci.